

การจัดการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า

อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช*

CONSERVATION MANAGEMENT AND INHERITANCE OF LAK PHA DUAN HA TRADITION PHIPUN DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

ขวัญตา หनुปล้อง*, สุดาวรรณ มีบัว, ลัญจกร นิลกาญจน์, ใหม่ บัวบาล

Khwanta Hnuplong*, Sudawan Meebua, Lunjakon Nillakan, Mai Buaban

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Science, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: Khwanta_hnu@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 2) เสนอแนวทางการจัดการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ 1) กลุ่มผู้รู้ ประกอบด้วย ปราชญ์ ผู้นำตัวแทนภาครัฐ 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ ประกอบด้วย ผู้นำทางศาสนา คนทำเรือพระ และ 3) กลุ่มผู้ร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย คนในชุมชน นักท่องเที่ยว แม่ค้า รวม 20 คน เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่าการศึกษาประเพณีลากพระเดือนห้าจัดขึ้นในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 5 โดยมีการเชื่อมโยงกับพื้นที่ภูเขาพระทั้งด้านประวัติศาสตร์ ความเชื่อ และอัตลักษณ์ท้องถิ่น ในปัจจุบัน เผชิญกับปัญหาในการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้าหลายมิติ คือ ด้านประวัติศาสตร์ ความเชื่อ มรดกภูมิปัญญา การมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ การท่องเที่ยว และงบประมาณ ส่งผลให้ประเพณีลากพระเดือนห้าถูกละเลยเสี่ยงที่จะเลือนหาย หากไม่มีการส่งเสริม สนับสนุน และการมีส่วนร่วมจากชุมชนท้องถิ่นอย่างจริงจัง แนวทางการจัดการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า จึงเกิด“รูปแบบ 6 ส” ในการจัดการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า คือ 1) ส่งเสริมประวัติศาสตร์ ตำนาน เรื่องเล่า มรดกภูมิปัญญา และพิธีกรรม 2) สืบสานรูปแบบประเพณี 3) สนับสนุนเครือข่าย 4) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 5) สื่อสารคุณค่าประเพณี และ 6) สร้างสรรค์สินค้าจากงานประเพณี เพื่อให้ประเพณีลากพระเดือนห้ายังคงดำรงอยู่ต่อไปในยุคปัจจุบันอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การจัดการอนุรักษ์, สืบทอดประเพณี, ลากพระเดือนห้า, อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

Abstract

This research aimed to 1) Study the Lak Pha Duan Ha Tradition in (NST), and 2) Propose guidelines for the management, preservation, and continuation of the Lak Pha Duan Ha Tradition in Pipun District, NST. The study utilized qualitative research methods, gathering data from three groups of key informants comprising a total of 20 individuals. The first group included knowledgeable individuals such as scholars, community leaders, and government representatives. The second group consisted of practitioners, including religious leaders and artisans specializing in religious boat-making. The third group included participants, including local residents, tourists, and vendors. The research instruments employed included in-depth interviews, both participatory and non-participatory observations, and the collection of relevant documents. The research findings indicated that the study of Lak Pha Duan Ha tradition is held on the first waning day of the fifth lunar month and is historically and culturally linked to the Phu Khao Phra area. Currently, there are several challenges in preserving and transmitting this tradition, including concerns related to history, beliefs, intellectual heritage, community engagement, tourism, and funding. As a result, this tradition has been overlooked and faces the risk of disappearing without dedicated promotion, support, and involvement from the local community. To address the conservation and continuation of the Lak Pha Duan Ha tradition, a “6S model” has been developed for its management, which includes 1) Documenting history, legends, stories, intellectual heritage, and rituals; 2) Maintaining traditional forms; 3) Supporting networks; 4) Encouraging cultural tourism; 5) Communicating the value of the tradition; and 6) Creating products from the traditional event. These initiatives aim to ensure the sustainable existence of the Lak Pha Duan Ha tradition in today's era.

Keywords: Conservation Management, Inheritance, Tradition, Phipun District Nakhon Si Thammarat Province

บทนำ

ประเทศไทยเป็นชาติที่มีรากฐานทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอันยาวนาน โดยเฉพาะประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ และความศรัทธาในศาสนา ซึ่งได้หล่อหลอมให้สังคมไทยมีความผูกพันกับท้องถิ่นและร่วมมือกันในการสืบสานคุณค่าทางจิตใจผ่านเทศกาลสำคัญต่าง ๆ วัฒนธรรมและประเพณีจึงเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญของท้องถิ่นในการพัฒนา ปรับตัว และดำรงอยู่ได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย ทั้งยังเป็นเครื่องมือในการสร้างเอกลักษณ์ ความภาคภูมิใจ และความสามัคคีในสังคม (ชินวัฒน์ เปี้ยจันทร์ตา, 2556) เช่นเดียวกับประเพณีลากพระเดือนห้าอำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นประเพณีนิยมของชาวพุทธ และเป็นเอกลักษณ์ของชาวอำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช การจัดกิจกรรมดังกล่าวเป็นการส่งเสริมพระพุทธศาสนารวมทั้งความเชื่อ ความศรัทธาที่มีต่อพระสงฆ์ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ

ซึ่งเชื่อมโยงกับตำนานเรื่องเล่าของประเพณีและพื้นที่ทางวัฒนธรรม โดยปกติประเพณีลากพระจะจัดกันช่วงออกพรรษาหรือประมาณเดือนสิบเอ็ดทางจันทรคติ แต่ในอำเภอพิปูนช่วงเดือนดังกล่าวมีฝนตกชุกเสี่ยงต่อการเกิดน้ำท่วมไม่สามารถจัดกิจกรรมประเพณีได้ จึงได้กำหนดจัดงานประเพณีชักพระในฤดูแล้งแทนในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 5 ประเพณีนี้ยืมดังกล่าวจึงถูกเรียกว่า “ประเพณีลากพระเดือนห้า”

การเชื่อมโยงประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราชกับตำนานความเชื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชหรือพ่อท่านตาขาว และภูเขาพระ ทำให้ประเพณีดังกล่าวกลายเป็นประเพณีเฉพาะพื้นที่ถิ่นอันดามันมีความสำคัญ และมีคุณค่าหลายด้าน เช่น ด้านประวัติศาสตร์ ความเชื่อ เกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ อยู่เย็นเป็นสุข ไม่ประสบภัยน้ำท่วม ไม่มีโรคระบาด ด้านมรดกภูมิปัญญาประกอบด้วย การทำเรือพระ ทำขนมต้ม การทำโพน และการประกอบพิธีกรรม ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนสะท้อนถึงความศรัทธา ความสามัคคี และการสืบทอดวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น จะเห็นได้ว่าการปรับเปลี่ยนช่วงเวลาการจัดงานประเพณีให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นเป็นการปรับตัวของวัฒนธรรมที่ยังคงคุณค่าเดิมไว้สู่การเป็นประเพณีเฉพาะถิ่นที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิต ควบคู่กับตำนาน ความเชื่อ และพื้นที่ทางวัฒนธรรมของชาวอำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราชมาจนถึงอดีตถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามหากมองจากทฤษฎีของคนในชุมชน พบว่า ประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ยังคงมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสามัคคี เสริมสร้างบุญกุศล ความเป็นสิริมงคล ควบคู่กับตำนาน ความเชื่อ และพื้นที่ทางวัฒนธรรม ซึ่งยังคงเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ส่งผลให้ประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอพิปูน ถูกกลืนหรือปรับเปลี่ยนจนสูญเสียสาระสำคัญเดิมเผชิญความเสี่ยงที่จะเลือนหายหากไม่ให้ความสำคัญและขาดการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น รวมทั้งไม่มีการส่งเสริม สนับสนุน และการมีส่วนร่วมจากชุมชนท้องถิ่นอย่างจริงจัง (สมบัติ นามบุรี และธิดา วัฒนศิริ, 2564) การจัดการอนุรักษ์และการสืบทอดประเพณีจึงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างหลักคิดและกระตุ้นให้มีวิจักษณ์ญาณที่ดีว่าสิ่งใดควรอนุรักษ์ให้ถูกต้องตามแบบแผน เพราะประเพณีและวัฒนธรรมเป็นรากฐานของสังคมไทย ควรกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ สืบสาน และส่งเสริมการอนุรักษ์ให้คนในชุมชน ท้องถิ่น หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาความรู้ภูมิปัญญาให้เห็นถึงคุณค่า รวมทั้งสามารถประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับวิถีปัจจุบัน เพื่อไม่ให้ประเพณีนี้ยืมดังกล่าวขาดการสืบทอดและหายไปที่สุด

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการศึกษาแนวทางการจัดการการอนุรักษ์ และการสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า โดยมุ่งเน้นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน องค์กรท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการฟื้นฟู พัฒนา และผลักดันประเพณีอันทรงคุณค่านี้คงอยู่ต่อไปในบริบทของสังคมไทยยุคปัจจุบันและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้รู้ ประกอบด้วย ปราชญ์ ผู้นำ ตัวแทนภาครัฐ จำนวน 7 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติ ประกอบด้วย ผู้นำทางศาสนา คนทำเรือพระ จำนวน 6 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย คนในชุมชน นักท่องเที่ยว แม่ค้า จำนวน 7 คน รวม 20 คน โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการสัมภาษณ์พิจารณาจากคุณสมบัติ ดังนี้ 1) เป็นผู้มีองค์ความรู้เกี่ยวกับประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช 3) เป็นผู้ที่เคยเข้าร่วมงานประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช 4) ไม่จำกัดอายุ เพศ และการศึกษา และ 5) เต็มใจเข้าร่วมโครงการวิจัยในการตัดเข้า

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สำหรับผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม โดยแบ่งคำถามออกเป็น ข้อมูลภูมิหลังของผู้ให้ข้อมูล ข้อมูลเกี่ยวกับตำนาน เรื่องเล่า ภูมิปัญญา ความเชื่อ ความสำคัญและคุณค่าประเพณี กิจกรรมในประเพณีลากพระเดือนห้า องค์ประกอบสำคัญของประเพณี และการเปลี่ยนแปลงประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) แบบบันทึกการสังเกต การเตรียมงานก่อนประเพณี การดำเนินกิจกรรมประเพณี และหลังประเพณีลากพระ โดยสังเกตการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐสังกัดกระทรวงการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และกระทรวงวัฒนธรรม วัด โรงเรียน และประชาชนทั่วไป และ 3) แบบสนทนากลุ่ม สำหรับการสอบถามความคิดเห็นแนวทางการจัดการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีการตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของแนวคำถามจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1 ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2 ด้านวัฒนธรรม และผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3 ด้านระเบียบวิธีวิจัย และผ่านการพิจารณามาตรฐานการปฏิบัติงานจริยธรรมการวิจัยในคน จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพังงา

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 5 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ทำการทบทวนจากแนวคิดทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ระยะที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ตำนาน เรื่องเล่าประเพณีลากพระเดือนห้า และพื้นที่ทางวัฒนธรรมภูเขาพระ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ระยะที่ 3 การเก็บข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยเข้าร่วมกิจกรรมการลากพระเดือนห้าทั้งช่วงเตรียมการก่อนประเพณีลาก ช่วงเวลาการดำเนินกิจกรรมประเพณี และช่วงเวลาหลังประเพณีลากพระ ระยะที่ 4 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อเก็บข้อมูลรายละเอียดคุณค่าและสภาพปัญหาในการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช และ ระยะที่ 5 ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม เพื่อรวบรวมแนวทางการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยเริ่มจากตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การบันทึกผลการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ด้วยหลักการตรวจสอบแบบสามเส้า จำแนกและจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย สรุปและเรียบเรียงผลการวิเคราะห์ด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ เชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะที่เหมาะสม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า การจัดการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ดังนี้

1. ประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

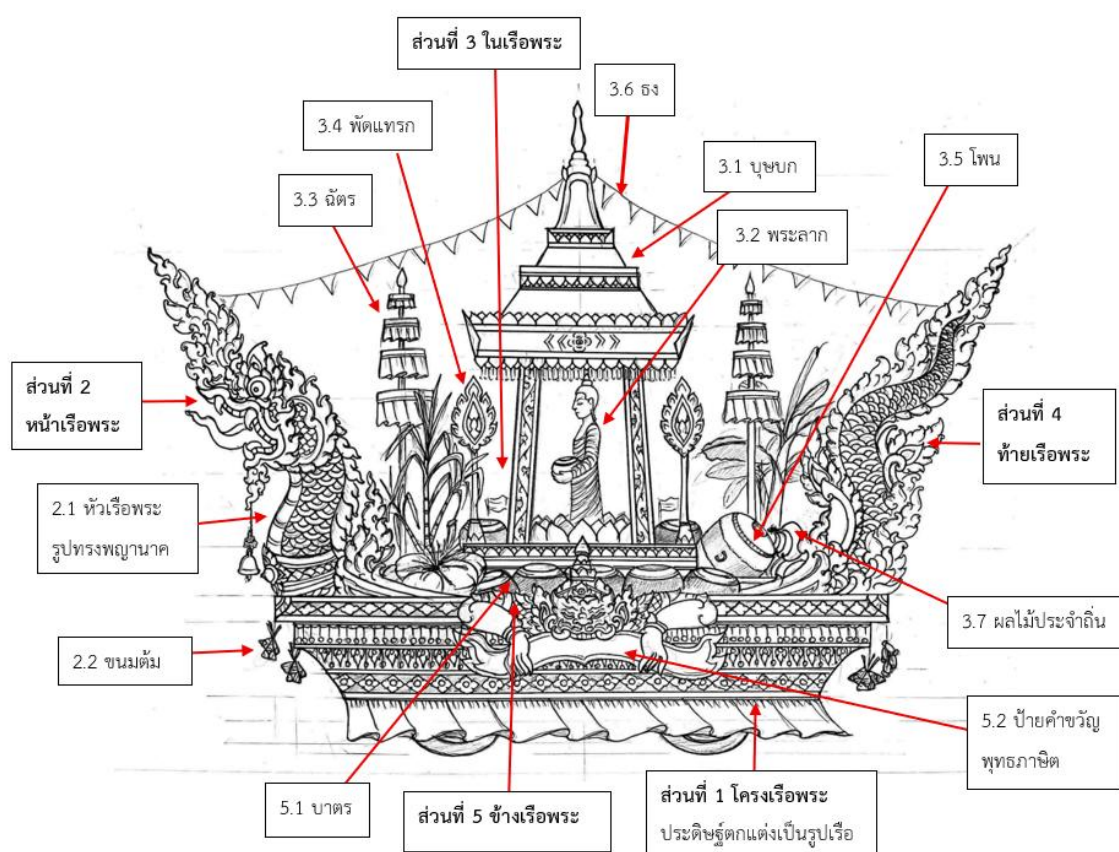
1.1 ประวัติศาสตร์ ประเพณีลากพระเดือนห้าในอำเภอฟิปปูน เป็นการปรับเปลี่ยนช่วงเวลาจัดประเพณีชักพระจากเดือน 11 มาเป็น วันแรม 1 ค่ำ เดือน 5 เนื่องจากช่วงเดือน 11 มักเกิดฝนตกหนักและน้ำท่วม ไม่เหมาะสมแก่การจัดกิจกรรม ชาวบ้านจึงเลือกช่วงฤดูแล้งเพื่อความสะดวกในการจัดงานประเพณีในอดีตมีการลากพระเส้นทางแม่น้ำ ลำคลอง แต่เมื่อคลองตื้นเขินจึงเปลี่ยนเป็นลากพระทางบก โดยมีการตกแต่งเรือพระอย่างงดงามและจัดกิจกรรมสมโภชเรือพระ กิจกรรมเฉลิมฉลองประเพณีลากพระร่วมกับมหรสพพื้นบ้าน การประกวดเรือพระ และกิจกรรมทางศาสนาอื่น ๆ โดยมี “ภูเขาพระ” เป็นจุดเริ่มต้นของงานประเพณีลากพระเดือนห้าและจุดหมายปลายทางของเรือพระทุกลำที่เข้าร่วมกิจกรรม

1.2 ความเชื่อ โดยมีความเชื่อว่า สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช หรือ “พ่อท่านตาขาว” เคยมาจำพรรษาเจริญกรรมฐานและให้โอวาทกับชาวบ้าน เกิดความศรัทธาในฐานะเป็นที่ประดิษฐานของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น รูปปั้นพ่อท่านตาขาว พระพุทธรูปเก่าแก่ และพระใหญ่ เป็นต้น ประเพณีลากพระเดือนห้าจึงมีการเชื่อมโยงกับพื้นที่ภูเขาพระหลายด้าน เช่น ด้านประวัติศาสตร์ จากการสัมภาษณ์ ธนชาติ เพชรกรณ์ พบว่า ประเพณีลากพระเดือนห้าตรงกับวันคล้าย วันประสูติของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช คือ ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 จึงมีการจัดงานเฉลิมฉลองพระเกียรติให้กับพระองค์ ตรงกับวัน ขึ้น 15 ค่ำ ถึงวันแรม 1 ค่ำ เดือน 5 ของทุกปี โดยเชื่อว่าการขึ้นเขาพระเพื่อสักการะในช่วงประเพณีลากพระจะเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต เป็นพื้นที่ที่ประดิษฐานของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น เจดีย์พระพุทธรูปเก่าแก่ และรูปปั้นพ่อท่านตาขาว เป็นต้น รวมทั้งใช้สำหรับประกอบพิธีกรรมที่สำคัญก่อนเริ่มประเพณีลากพระเดือนห้ามีการจุดธูปเทียนบูชาครู เจ้าป่าเจ้าเขา และดวงวิญญาณที่ปกป้องรักษา นอกจากนี้จุดหมายปลายทางของเรือพระทุกลำเพื่อประกอบพิธีกรรม และเชิญพระกลับสู่สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในเชิงสัญลักษณ์ ด้านอัตลักษณ์ท้องถิ่น การใช้ “เขาพระ” เป็นฉากหลังของขบวนลากพระเดือนห้า ช่วยเน้นย้ำ อัตลักษณ์อำเภอฟิปปูน ซึ่งเขาพระ” ไม่ได้เป็นเพียงภูเขาตามสภาพทางภูมิศาสตร์เท่านั้นแต่ คือ หัวใจของประเพณีลากพระเดือนห้าในอำเภอฟิปปูน เป็นประเพณีเฉพาะถิ่นที่ผูกกับภูมิประเทศและความเชื่อที่ยังคงหล่อเลี้ยงวิถีชีวิตคนฟิปปูนมาจนถึงปัจจุบัน (ธนชาติ เพชรกรณ์, 2566) นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่สะท้อนพลังความร่วมมือของวัด ชุมชน ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และโรงเรียน มีการดำเนินกิจกรรม 3 ช่วงเวลา ได้แก่ 1) ช่วงเวลาเตรียมการก่อนประเพณีลาก ประกอบด้วย กิจกรรมการเตรียมเรือพระ และกิจกรรมการเตรียมขนมต้ม 2) ช่วงเวลา

การดำเนินกิจกรรมประเพณี ประกอบด้วย กิจกรรมตักบาตรสงฆ์พระลาก กิจกรรมลากพระสู่พื้นที่บริเวณเขาพระ กิจกรรมสมโภชเรือพระบริเวณภูเขาพระ และกิจกรรมเฉลิมฉลองประเพณีลากพระบกเดือนห้า และ 3) ช่วงเวลาหลังประเพณีลากพระ ประกอบด้วยกิจกรรมลากพระบกเดือนห้ากลับสู่วัด และการอัญเชิญพระลากกลับสู่ห้องพระลาก โดยทุกกิจกรรมแสดงออกถึงความร่วมมือร่วมใจกันของคนในชุมชนเป็นหลัก เกิดการรวมกลุ่มปฏิสัมพันธ์ ความรัก ความสามัคคี ความเอื้อเฟื้อกัน เพื่อให้วัดในชุมชนของตนได้เข้าร่วมประเพณีด้วยเรือพระที่สวยงามโดดเด่นเป็นประจำทุกปี

1.3 องค์ประกอบที่สำคัญของเรือพระในประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 โครงเรือพระ จากการศึกษาข้อมูลเรือพระในอำเภอฟิปปูนพบว่า ปัจจุบันใช้โครงเรือพระสมัยใหม่โดยใช้รถยนต์ (กระบะ) ตกแต่งให้สวยงาม มี 2 แบบ คือ แบบที่ 1 เรือพระที่มีดัดแปลงจากโครงรถยนต์เก่าโดยวางรูปเรือ หรือบุษบกด้านบน ซึ่งใช้รถยนต์ตั้งแต่ 4 ล้อขึ้นไปมีพวงมาลัยบังคับ แบบที่ 2 เรือพระตกแต่งบนรถยนต์ เป็นการใช้รถยนต์ทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ (กระบะ) โดยไม่มีการดัดแปลง ส่วนที่ 2 หน้าเรือพระ เป็นส่วนหน้าสุดของเรือพระมีความสำคัญทั้งในด้านโครงสร้างและสัญลักษณ์ มักถูกสร้างเป็นรูปสัตว์ในตำนานที่มีความหมายมงคล จากการศึกษาข้อมูลภาคสนามและการสัมภาษณ์ สมคิด ทับทิม พบว่า ปัจจุบันหัวเรือพระที่ใช้ในประเพณีลากพระเดือนห้าในอำเภอฟิปปูน มี 2 รูปทรง ได้แก่ รูปทรงพญานาค จะสื่อถึงสัญลักษณ์เกี่ยวกับน้ำ ทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์เป็นเครื่องอุปโภคบริโภค ซึ่งสอดคล้องกับประวัติภูเขาพระที่เล่าเอาไว้ว่าในอดีต ได้จัดงานประเพณีแห่เรือพระกันในวันต่อมาในคลองได้เปลี่ยนทิศทางเดินดินขึ้นมากขึ้น จึงได้เปลี่ยนจากแห่เรือพระในน้ำมาเป็นแห่เรือพระบนบกโดยใช้คนลากแทน ด้วยเหตุนี้ประเพณีลากพระเดือนห้าในอำเภอฟิปปูนจึงนิยมทำเรือพระเป็นรูปพญานาคมากที่สุด (สมคิด ทับทิม, 2566) นอกจากนี้ประเพณีลากพระเดือนห้าในอำเภอฟิปปูนมีการทำเรือพระรูปทรงเรือสุพรรณหงส์ จำนวน 1 วัด คือ วัดโบราณาราม 2) ขนมต้ม เป็นขนมประจำประเพณีลากพระมาอย่างยาวนาน เช่นเดียวกับชาวบ้านอำเภอฟิปปูน นิยมห่อข้าวต้มลูกโยน หรือภาษาถิ่นเรียกว่าแทงต้ม โดยนำขนมต้มนำไปถวายพระแล้วทางวัดจะจัดเป็นพวงเพื่อจ่ายต่อการแขวนบริเวณหน้าเรือเพื่อไว้สำหรับทานเพื่อลดความหิวให้แก่คณะลากเรือพระได้ รวมถึงเป็นการสะท้อนถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของคนในชุมชน ส่วนที่ 3 ในเรือพระ คือ พื้นที่ภายในตัวเรือพระ เป็นจุดศูนย์กลางความศักดิ์สิทธิ์และเป็นหัวใจของประเพณีลากพระเดือนห้า ดังนี้ 1) บุษบก วางอยู่ส่วนกลางของเรือพระทำขึ้นเพื่อประดิษฐานพระลากมีขนาดใหญ่โดดเด่นสวยงาม นิยมใช้เป็นไม้เนื้อแข็งประกอบขึ้นเองหรือแบบสำเร็จรูปโดยเลือกให้มีความกลมกลืนกับเรือพระ ทั้งยังสามารถถอดแยกส่วนได้สะดวกสำหรับเก็บไว้ใช้ในปีถัดไป 2) พระลาก คือ พระพุทธรูปที่ถูกอัญเชิญขึ้นประดิษฐานบนเรือพระในประเพณีลากพระเดือนห้า เป็นพระพุทธรูปยืนมีความเก่าแก่ปางอุ้มบาตรมาประดิษฐานบนบุษบกให้ประชาชนทั่วไปได้มีโอกาสสักการะ 3) ฉัตร เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ใช้ประดับบนเรือพระจากการสัมภาษณ์ ปรีชา นนท์ สรรพจิตต์ ได้อธิบายรูปร่างฉัตรมีลักษณะคล้ายร่มขนาดเล็กที่ซ้อนกันหลายชั้นลดหลั่นกันไปเป็นเครื่องแสดงเกียรติยศ บารมี หรืออำนาจของพระพุทธรูปมีลักษณะเป็นสีเงิน หรือสีทอง 4) พัดแทรก เป็นเครื่องสูงรูปทรงกลมเป็นแฉก 12 แฉก ใช้ในเรือพระสำหรับพัดและบังแสงอาทิตย์ให้พระพุทธรูปในบริบทของประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปปูน พบว่า มีพัดแทรกเป็นองค์ประกอบในเรือพระมีเพียงวัดเดียวคือ วัดทุ่งนาใหม่ เนื่องจากในปัจจุบันมองว่าความงดงามของเรือพระใช้ร่วมกับองค์ประกอบอื่น เช่น ฉัตร ธง เป็นต้น

หรือถูกทดแทนด้วยดอกไม้แห้ง ดอกไม้สดตามยุคสมัยในปัจจุบัน (ปรีชาพนธ์ สรรพจิตต์, 2566) 5) โพน คือ เครื่องให้จังหวะหรือเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งใช้ในประเพณีลากพระ ขนาดใหญ่ เสียงดัง มีจังหวะชัดเจน ช่วยสร้างความคึกคัก ปลุกเร้าแรงศรัทธาพลังและเกิดความพร้อมเพรียงจากการสัมผัสกัน ธนชาติ เพชรภรณ์ ปราชญ์ชุมชน ตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ เล่าว่าในปัจจุบัน โพน เป็นเครื่องดนตรีดั้งเดิมที่ยังคงพบเห็นและหลงเหลืออยู่ โดยยังคงทำหน้าที่ 2 แบบ คือ แบบที่ 1 ช่วงเวลาเตรียมการก่อนประเพณีลากพระ ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 (ก่อนมีกิจกรรมลากพระเดือนห้า 1 วัน) จะมีพระหรือตัวแทนชาวบ้านในอำเภอพิบูลย์ตีโพนของแต่ละวัดเพื่อเป็นเสียงสัญลักษณ์บอกกล่าวให้ชาวบ้านรู้ว่ามีในการทำเรือพระ ชาวบ้านที่อยู่บริเวณใกล้วัดบางส่วนไปช่วยตกแต่งเรือพระ บางส่วนจะต้องเตรียมจะต้องเตรียมอาหาร และขนมต้ม เพื่อไปทำบุญตามประเพณีลากพระเดือนห้า แบบที่ 2 ในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 5 โพน จะถูกตีตามจังหวะที่กำหนดเพื่อให้เสียงโพนดังก้องสนุกสนานครื้นเครง อย่างไรก็ตามโพนจึงทำหน้าที่ในการสร้างความครื้นเครงแบบนี้ไปจนกระทั่งถึงจุดหมายปลายทางสำหรับประเพณีลากพระเดือนห้าของชาวอำเภอพิบูลย์ คือ ลานวัฒนธรรมภูเขาพระ (ธนชาติ เพชรภรณ์, 2566) 6) ธง ในบริบทของประเพณีลากพระมีความสำคัญทั้งในด้านสัญลักษณ์ทางศาสนาและช่วยเสริมความงดงามของเรือพระ สำหรับประเพณีลากพระเดือนห้าอำเภอพิบูลย์ มีลักษณะการประดับตกแต่ง 2 แบบ คือ ธงขนาดเล็กทำด้วยผ้าหลากสี ผู้ห้อยโยงจากปลายบุษบกไปยังส่วนต่าง ๆ ของประทุน หัวและท้าย ธงขนาดกลางมีทั้งธงชาติและธงพระธรรมจักร ใช้สำหรับประดับตกแต่งภายในเรือพระ เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของพิธีหรือวันสำคัญเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา และความเป็นไทย และ 7) ผลไม้ประจำถิ่น คือ ผลไม้ที่ปลูกได้ดีในพื้นที่เฉพาะถิ่นหนึ่ง ๆ สะท้อนให้เห็นความอุดมสมบูรณ์เป็นเอกลักษณ์หรือจุดเด่นของพื้นที่ ซึ่งในอำเภอพิบูลย์นิยมนำ ต้นกล้วย ต้นอ้อย มะพร้าว กล้วย มะม่วงเบา มาประดับตกแต่งเรือพระ เนื่องจากผลไม้ข้างต้นออกผลผลิตในช่วงประเพณีลากพระเดือนห้า นั่นเอง ส่วนที่ 4 ท้ายเรือพระ คือ ส่วนท้ายสุดของเรือพระเป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบสำคัญทั้งในด้านโครงสร้างและความงดงาม ซึ่งเรือพระในประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอพิบูลย์ มักจะตกแต่งเป็นหางพญานาค หรือหงส์ โดยให้มีจำนวนเท่ากับส่วนหัวเรือพระ ส่วนที่ 5 ข้างเรือพระ เป็นพื้นที่ที่ต้องการให้ผู้คนรับรู้ความเชื่อ ความศรัทธา สามารถมองเห็นและเข้าถึงได้ง่าย และสะดวกมากขึ้น จากการสัมภาษณ์ ปรีชาพนธ์ สรรพจิตต์ ปราชญ์ชุมชน ตำบลยางค้อม อำเภอพิบูลย์ เล่าว่า ข้างเรือพระ ในประเพณีลากพระเดือนห้า ประกอบด้วย 1) บาตร เมื่อชาวบ้านเข้ามาร่วมการลากพระแต่สามารถกระทำได้ในระยะทางสั้น ๆ ไม่สามารถลากไปถึงภูเขาพระได้จึงนิยมนำบุญระหว่างทาง ซึ่งในอดีตการทำบุญเรือพระนิยมทำด้วยขนมต้ม ในปัจจุบันเมื่อมีการทำขนมตมน้อยลง จึงนิยมใช้เงินใส่บาตรแทนการใช้ขนมต้ม ด้านข้างเรือพระในประเพณีลากพระเดือนห้าจึงมีบาตรหลายใบ แต่ละใบจะติดวันทั้ง 7 วัน เพื่อให้ผู้มีจิตศรัทธาได้ทำบุญประจำวันเกิด โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสิริมงคลในชีวิต มีความราบรื่น ปลอดภัย และประสบความสำเร็จ และ 2) ป้ายคำขวัญ พุทธภาษิต ถูกนำมาประดับเป็นส่วนหนึ่งบริเวณข้างเรือพระ เพื่อให้คติข้อเตือนใจกับผู้พบเห็น หรือผู้ที่มาร่วมประเพณีลากพระเดือนห้าอำเภอพิบูลย์ (ปรีชาพนธ์ สรรพจิตต์, 2566) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ประกอบที่สำคัญของเรือพระในประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.4 คุณค่าและสภาพปัญหาในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช มี 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย ประวัติศาสตร์ ตำนาน เรื่องเล่า ความเชื่อ ประเพณีลากพระเดือนห้า และประวัติศาสตร์พื้นที่เขาพระ พบว่า เรือพระเป็นองค์ประกอบสำคัญของประเพณีลากพระเดือนห้า ซึ่งถูกสร้างขึ้นตามความเชื่อว่าเป็นราชยานพาหนะในการรับเสด็จพระพุทธองค์ที่เสด็จกลับจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ รวมทั้งการลากพระไปเฉลิมฉลองบริเวณภูเขาพระเพื่อเป็นการทำบุญเฉลิมฉลองพระเกียรติให้กับพระองค์สมเด็จเจ้าตากสินมหาราช โดยเชื่อว่าผู้ใดได้ร่วมลากพระเดือนห้าถือเป็นบุญกุศลอย่างยิ่ง การร่วมทำบุญบุญบริเวณลานภูเขาพระในช่วงเทศกาลลากพระเดือนห้า จะทำให้ชาวฟิปปูนอุดมสมบูรณ์ อยู่เย็นเป็นสุข ไม่ประสบภัยน้ำท่วม ไม่มีโรคระบาด เป็นต้น ในปัจจุบันข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ประเพณีและประวัติศาสตร์พื้นที่ ไม่มีการจดบันทึก ถ่ายทอด หรือจัดเก็บข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ไว้อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้คนรุ่นหลังขาดความเข้าใจรากเหง้าทางประเพณี ไม่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตในปัจจุบัน ความเชื่อไม่ได้เป็นแรงจูงใจหลักในการกระทำเหมือนในอดีต ส่งผลให้จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมประเพณีลากพระเดือนห้าลดลง 2) ด้านมรดกภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับประเพณีลากพระเดือนห้า ประกอบด้วย ภูมิปัญญาการทำเรือพระ ภูมิปัญญาการทำขนมต้ม ภูมิปัญญาการทำโพน การประกอบพิธีกรรม เป็นต้น เป็นองค์ความรู้พื้นถิ่นสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตที่เรียบง่ายอิงธรรมชาติ และความเชื่อเรื่องวิญญาณนิยม ปัจจุบันการสืบสานมรดกภูมิปัญญาดังกล่าวกำลัง

ประสบปัญหาอย่างมาก ช่างฝีมือดั้งเดิมลดน้อยลง คนรุ่นใหม่ขาดความสนใจ ขาดเวลาในการเรียนรู้ และไม่เห็นคุณค่ามรดกภูมิปัญญา หลายวัดจึงเลือกใช้เรือเก่า หรือลดทอนรายละเอียดทางศิลปะ เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการจัดงานประเพณี 3) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ในสมัยก่อนชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้บริเวณวัดจะมีส่วนร่วมของชุมชนกับประเพณีลากพระเดือนห้าตั้งแต่เตรียมการก่อนประเพณีลาก การดำเนินกิจกรรมประเพณี และช่วงเวลาหลังประเพณีลากพระ สะท้อนให้เห็นการร่วมแรงร่วมใจนี้สะท้อนถึงความศรัทธาความสามัคคี และการสืบทอดวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น ปัจจุบันการมีส่วนร่วมลดลง เงินกลายเป็นปัจจัยสำคัญทำให้คนในชุมชนต้องใช้เวลากับการประกอบอาชีพมากกว่าทำอย่างอื่น นอกจากนี้ เยาวชนรุ่นหลังไม่เข้าใจถึงความสำคัญของงานประเพณี ขาดจิตสำนึกร่วมในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระเดือนห้า ส่งผลให้ประเพณีดังกล่าวค่อย ๆ สูญหายไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวิถีชีวิตของผู้คน 4) ด้านการท่องเที่ยว ในอดีตประเพณีลากพระเดือนห้าในอำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราช มีลักษณะเป็นงานบุญท้องถิ่นที่เน้นความศรัทธาและการรวมพลังของชุมชนเป็นหลัก โดยไม่มีการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน แต่ในช่วงหลังเริ่มมีการประชาสัมพันธ์ผ่านโซเชียลมีเดียและสื่อท้องถิ่นมากขึ้น ทำให้มีนักท่องเที่ยวจากพื้นที่ใกล้เคียงเดินทางมาเข้าร่วมงาน ส่งผลให้กิจกรรมบางส่วน เช่น การจัดเวทีการแสดงพื้นบ้าน ตลาดของกิน หรือกิจกรรมยามค่ำคืนถูกพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวมากขึ้น แม้ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในท้องถิ่นแต่ก็อาจทำให้แก่นแท้ของพิธีกรรมและความศักดิ์สิทธิ์ลดลง จึงควรมีการบริหารจัดการที่เหมาะสมเพื่อรักษาสมดุลระหว่างการอนุรักษ์วัฒนธรรมกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และ 5) ด้านงบประมาณ เป็นปัจจัยสำคัญในอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระเดือนห้า โดยเฉพาะในส่วนของการสร้างและตกแต่งเรือพระ จะมีค่าใช้จ่ายสูงขึ้นตามราคาวัสดุและค่าจ้างแรงงาน ในปัจจุบันงบประมาณการสนับสนุนน้อยมาก ทำให้วัดและชาวบ้านบางส่วนต้องรับภาระค่าใช้จ่ายเอง ส่งผลให้หลายวัดเลือกใช้เรือพระลำเดิมแทนการสร้างใหม่ และลดทอนความละเอียดความงดงาม ให้น้อยลง นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมประกอบประเพณีก็ต้องใช้งบประมาณในการดำเนินการ เช่น เวที แสง สี เสียง และการประชาสัมพันธ์ หากไม่มีการจัดสรรงบประมาณอย่างต่อเนื่อง อาจส่งผลให้ประเพณีอ่อนแอและขาดแรงจูงใจในการอนุรักษ์ สืบสานได้

2. แนวทางการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราช

เป็นกระบวนการรักษา ปกป้อง และคงไว้ซึ่งของเดิม ทั้งประวัติศาสตร์ ตำนาน เรื่องเล่า มรดกภูมิปัญญา และความเชื่อ รวมทั้งมีการถ่ายทอด ส่งต่อ และพัฒนาให้เหมาะสมกับยุคสมัย เพื่อให้ประเพณีลากพระเดือนห้าคงอยู่ต่อไปอย่างยั่งยืนโดยการวางแผนทางการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 6 ส่วน ดังนี้

2.1 สังสมองค์ความรู้ ได้แก่ องค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ ตำนาน เรื่องเล่า ความเชื่อ ประเพณีลากพระเดือนห้า ประวัติศาสตร์พื้นที่เขาพระ ประวัติพระลาก และองค์ความรู้ด้านมรดกภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับประเพณีลากพระเดือนห้า ประกอบด้วย ภูมิปัญญาการทำเรือพระ ภูมิปัญญาการทำขนมต้ม ภูมิปัญญาการทำโพน การประกอบพิธีกรรม รวมทั้งบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับงานประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราช เช่น ช่างทำเรือพระ ช่างทำโพน เป็นต้น จึงควรมีการรวมองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ เช่น การสร้าง

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น นิทรรศการในพื้นที่วัดต่าง ๆ จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับการศึกษาเรียนรู้ ของเยาวชนทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน และการผลิตสื่อวีดีโอ สารคดี ซึ่งบันทึกกิจกรรมงานประเพณีในอดีตจนถึงปัจจุบัน

2.2 สืบสานรูปแบบประเพณี คือ กิจกรรมหลักที่เกิดขึ้นและถือปฏิบัติในงานประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 3 ช่วงเวลา 8 กิจกรรมหลัก ได้แก่ 1) ช่วงเวลาเตรียมการก่อนประเพณีลากพระ มี 2 กิจกรรมหลัก คือ การเตรียมเรือพระ การเตรียมขนมต้ม 2) ช่วงเวลาการดำเนินกิจกรรมประเพณี มี 4 กิจกรรมหลัก คือ กิจกรรมตักบาตรสงฆ์น้ำพระลาก กิจกรรมลากพระสู่พื้นที่บริเวณเขาพระ กิจกรรมสมโภชเรือพระบริเวณภูเขาพระ และกิจกรรมเฉลิมฉลองประเพณีลากพระบกเดือนห้า และ 3) ช่วงเวลาหลังประเพณีลากพระ มี 2 กิจกรรมหลัก คือ กิจกรรมลากพระบกเดือนห้ากลับสู่วัด และการอัญเชิญพระลากกลับสู่ห้องพระลาก ซึ่งเป็นกิจกรรมสำคัญที่ควรอนุรักษ์และสืบสานไว้ให้คงอยู่ โดยมีการถ่ายวีดีโอ สารคดี เพื่อเก็บรวบรวมและเผยแพร่รูปแบบกิจกรรมที่สำคัญ สานิตชนมประเพณีจากปราชญ์ชุมชน การประกวดแข่งขันขนมต้มเพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังได้มีส่วนร่วม การประกวดเรือพระประเภทรูปแบบเรือพระที่ถูกต้อง เป็นต้น

2.3 ส่งเสริมเครือข่ายการจัดงานประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช จากการสัมภาษณ์ ภาวกร วิโรจน์ ได้กล่าวถึงเครือข่ายการจัดงานประเพณีลากพระเดือนห้าต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐสังกัดกระทรวงการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และกระทรวงวัฒนธรรม วัด โรงเรียน และประชาชน โดยในแต่ละภาคส่วนมีหน้าที่ในการดำเนินการดังนี้ 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลต่าง ๆ ในอำเภอฟิปปูน เป็นหน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่ในการดำเนินงานประเพณีลากพระบกเดือนห้า โดยมีการจัดทำแผนเพื่อตั้งงบประมาณดำเนินการจัดงานประเพณีลากพระเดือนห้า ได้แก่ การสนับสนุนงบประมาณการตกแต่งเรือพระของวัดต่าง ๆ การจัดเตรียมสถานที่ลานวัฒนธรรมเชิงภูเขาพระ การจัดงานและมหรสพภายในงาน (ภาวกร วิโรจน์, 2566) นอกจากนี้ ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำท้องที่ควรเป็นแบบอย่างในเรื่องความสามัคคีเพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมทั้งช่วงการเตรียมการก่อนประเพณีลากพระ ช่วงเวลาการดำเนินกิจกรรมประเพณี และช่วงเวลาหลังประเพณีลากพระ โดยมีบทบาทหน้าที่ในการจัดงาน และผู้ร่วมงาน 2) หน่วยงานภาครัฐสังกัดกระทรวงการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และกระทรวงวัฒนธรรม จังหวัดนครศรีธรรมราช มีบทบาทโดยตรงในการอนุรักษ์และสืบสาน ประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ควรมีการกำหนดนโยบาย กลไก การอนุรักษ์ สืบสานคุณค่าของงานประเพณีซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นร่วมกับประชาชนในท้องถิ่นเพื่อรักษารากเหง้าทางวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมยุคใหม่ 3) โรงเรียน มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระเดือนห้า โดยเป็นสถาบันการศึกษาที่สามารถปลูกฝังจิตสำนึกความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นให้กับเยาวชน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน เช่น การบรรจุเนื้อหาในหลักสูตรท้องถิ่น การจัดกิจกรรมเสริมความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านมาถ่ายทอดความรู้ และลงพื้นที่ศึกษาประเพณีจริงในชุมชน ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยการช่วยตกแต่งเรือพระ หรือร่วมลากพระเดือนห้า เป็นต้น 4) วัด เป็นศูนย์กลางกิจกรรมประเพณีลากพระเดือนห้า ทั้งการเตรียมเรือพระ ตักบาตรสงฆ์น้ำพระลาก และอัญเชิญพระลากกลับสู่ห้องพระลาก เกิดการเชื่อมโยงความศรัทธาทางชุมชน โรงเรียน และหน่วยงานรัฐในพื้นที่เห็นความสำคัญ คุณค่า และมีจิตสำนึกร่วมในการอนุรักษ์

และสืบสานประเพณีลากพระเดือนห้า ให้คงอยู่กับชุมชนอย่างยั่งยืน และ 5) ประชาชน มีบทบาทในการสร้างพลังการขับเคลื่อนประเพณีลากพระเดือนห้า โดยมีการวางแผน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตั้งแต่การเตรียมเรือพระเตรียมสถานที่ เข้าร่วมกิจกรรม ดูแลความเรียบร้อยหลังเสร็จกิจกรรม รวมทั้งส่งต่อความรู้ ประสบการณ์ และความศรัทธาไปยังคนรุ่นใหม่ ทำให้เกิดกิจกรรมการมีส่วนร่วมที่หลากหลายมากขึ้น เช่น คณะนางรำและกลองยาวพื้นบ้าน เพื่อสร้างความบันเทิงในงานประเพณีลากพระเดือนห้ามากขึ้น

2.4 สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาสัมผัสวิถีชีวิตความเชื่อความศรัทธา พื้นที่ประวัติศาสตร์ และมรดกภูมิปัญญาที่เชื่อมโยงกับประเพณีลากพระเดือนห้า ตั้งแต่กิจกรรมการเตรียมเรือพระ กิจกรรมตักบาตรสงฆ์น้ำพระลาก กิจกรรมลากพระ กิจกรรมสมโภชเรือพระ และกิจกรรมในงานมหรสพต่าง ๆ เช่น การสาธิตการทำขนมต้ม ชมการแสดงพื้นบ้าน เป็นต้น โดยนำมาเชื่อมโยงเป็นจุดขาย พร้อมทั้งนำเสนอเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวที่ต้องการความแตกต่างจากการท่องเที่ยวที่จำเจในตัวเมือง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นเครื่องมืออีกรูปแบบหนึ่งในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอพิปูนให้คงอยู่ควบคู่กับการสร้างรายได้ในชุมชน

2.5 สื่อสารคุณค่าประเพณีลากพระเดือนห้า เป็นการถ่ายทอดสาระสำคัญของประวัติศาสตร์ตำนาน เรื่องเล่า ความเชื่อ ความศรัทธา และมรดกภูมิปัญญาประเพณีลากพระเดือนห้าไปยังคนรุ่นใหม่และสาธารณชนอย่างกว้างขวาง โดยใช้ช่องทางที่หลากหลาย เช่น สื่อดิจิทัล สื่อสังคมออนไลน์ นิทรรศการ และกิจกรรมทางวัฒนธรรมในสถานศึกษา การสื่อสารเหล่านี้ควรมุ่งเน้นให้เห็นถึงรากเหง้าทรงประวัติศาสตร์ ความร่วมมรร่วมใจของชุมชน และคุณค่าทางจิตใจที่สืบทอดกันมายาวนาน เพื่อสร้างความตระหนักรู้ ความภูมิใจ และแรงบันดาลใจในการร่วมกันอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระเดือนห้า

2.6 สร้างสรรค์สินค้าจากประเพณีลากพระเดือนห้า เป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระเดือนห้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยองค์ความรู้ประวัติศาสตร์ มรดกภูมิปัญญา และสัญลักษณ์ของพื้นที่ทางวัฒนธรรม และประเพณีลากพระเดือนห้า มาออกแบบสร้างสรรค์ของใช้ ของที่ระลึก พวงกุญแจ เสื้อยืด โปสการ์ด งานเซรามิก กระเป๋าผ้า หรือของใช้ประจำวัน เป็นต้น พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวความหมายงานประเพณี เกิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ร่วมกับการปลูกจิตสำนึกและเผยแพร่คุณค่าของประเพณีสู่คนรุ่นใหม่และนักท่องเที่ยวอีกด้วย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

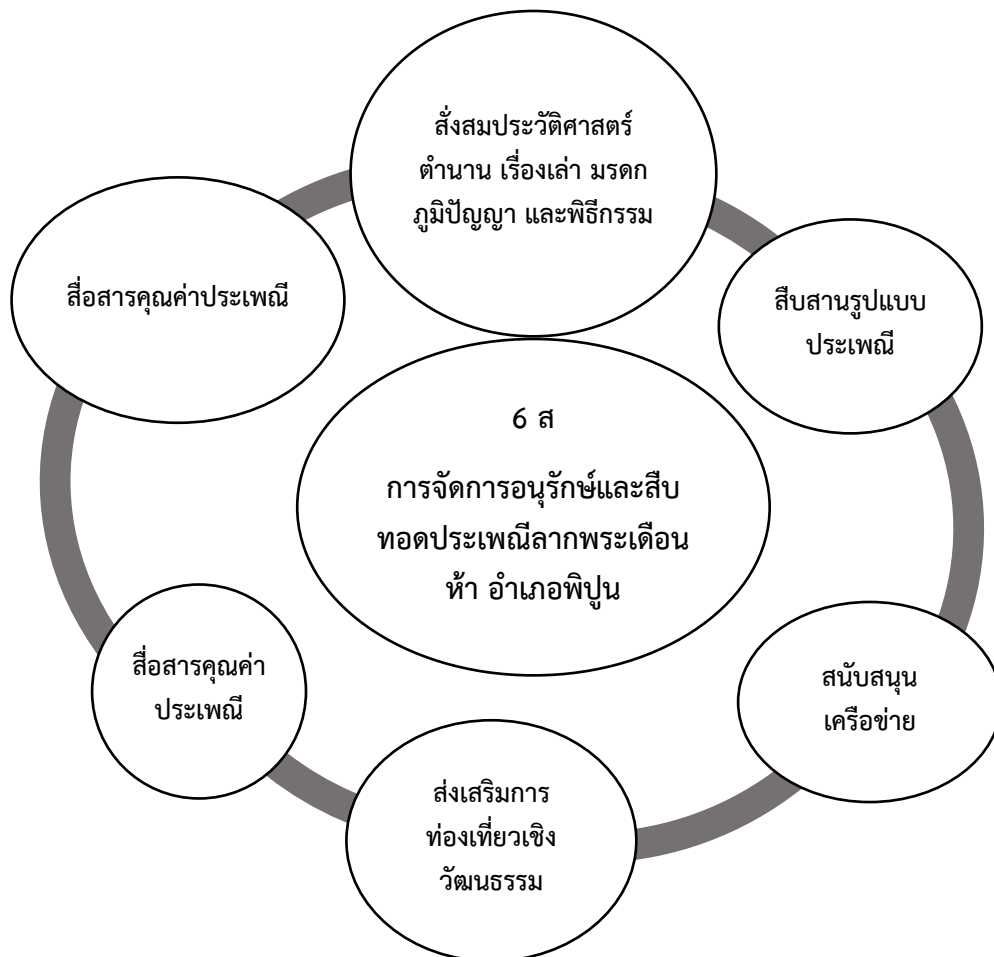
1. จากการศึกษาประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช สรุปได้ ดังนี้ ประวัติศาสตร์ตำนาน เรื่องเล่า ความเชื่อ ของประเพณีลากพระเดือนห้า ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ประเพณีลากพระเดือนห้า และประวัติศาสตร์พื้นที่วัฒนธรรม ภูเขาพระเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เชื่อว่าการร่วมทำบุญบุญบริเวณลานภูเขาพระในช่วงเทศกาลลากพระเดือนห้า จะทำให้ชาวพิปูนอุดมสมบูรณ์ อยู่เย็นเป็นสุข ไม่ประสบภัยน้ำท่วม ไม่มีโรคระบาด สอดคล้องกับงาน สืบพงศ์ ธรรมชาติ ได้กล่าวไว้ว่า ประเพณีลากพระเดือนห้าในภาคใต้ในภาคใต้มีหลายจังหวัดแต่ละจังหวัดมีเพียงบางวัดโดยกำหนดแรม 1 ค่ำ เดือน 5 ของทุกปี ตามปฏิทินทางพระพุทธศาสนา โดยมี

ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีลากพระเดือนห้าเมืองอลอง ดังนี้ ฝนจะตกต้องตามฤดูกาล ผู้ใดได้ร่วมลากพระเดือนห้า ถือเป็นมหากุศล (สืบพงศ์ ธรรมชาติ, 2558) องค์ประกอบที่สำคัญของเรือพระในประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้ 1) โครงเรือพระ คือ เรือ รถ หรือล้อเลื่อนที่ประดิษฐ์ตกแต่งเป็นรูปเรือ สำหรับอาราธนาพระพุทธรูปขึ้นประดิษฐาน 2) หัวเรือพระ คือ ส่วนหน้าสุดของเรือพระมีความสำคัญทั้งในด้านโครงสร้างและสัญลักษณ์ 3) ในเรือพระ คือ พื้นที่ภายในตัวเรือพระ เป็นจุดศูนย์กลางความศักดิ์สิทธิ์และเป็นหัวใจของประเพณีลากพระเดือนห้า 4) ท้ายเรือพระ คือ ส่วนท้ายสุดของเรือพระ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญทั้งในด้านโครงสร้างและความงดงาม และ 5) ข้างเรือพระ เป็นพื้นที่ที่ต้องการให้ผู้คนรับรู้ความเชื่อ ความศรัทธาสามารถมองเห็นและเข้าถึงได้ง่ายและสะดวกมากขึ้น สอดคล้องกับ พระครูปริยัติดำรงคุณ (ดร.) และคณะ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบเรือพนมพระวัดแหลมทอง 1 ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้ 1) ส่วนหน้าเป็นพญาคชนาคาปักชี 7 เศียรถือดอกบัวถวายเป็นพุทธรูป 2) ส่วนกลางเป็นพนมพระหรือบุษบก ฉัตร พัด และเสาหงส์ประดับธง และ 3) ส่วนหลัง เป็นเจดีย์จุฬามณีเหนือช้างเอราวัณ ประดับด้วยธงสามเหลี่ยมหรือ “ธงหางไก่” (พระครูปริยัติดำรงคุณ (ดร.) และคณะ, 2567) คุณค่าประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอพิบูลมีหลายด้าน ดังนี้ ด้านประวัติศาสตร์ ด้านมรดกภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับประเพณีลากพระเดือนห้า ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานของ อ่อนตา ยวนเกิด กล่าวถึง คุณค่าของเรือพระนั้นครอบคลุมคุณค่าด้านศาสนา ด้านการอนุรักษ์ ส่งเสริม สืบทอด ประเพณีซึ่งเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น มีคุณค่าด้านอนุรักษ์ ส่งเสริมสืบทอดและพัฒนาภูมิปัญญาเชิงช่างและมีคุณค่าด้านประวัติศาสตร์ ประเพณีชักพระและการทำเรือพระทำให้ทราบถึงพัฒนาการของประเพณีและผลงานศิลปะที่ชาวบ้านปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต ซึ่งเป็นหลักฐานทางด้านวิชาการที่ศึกษาเรื่องราวของมนุษย์ในท้องถิ่นนั้น ๆ มีคุณค่าด้านเศรษฐกิจและการส่งเสริมการท่องเที่ยว (อ่อนตา ยวนเกิด, 2557)

2. แนวทางการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ 1) สังสมองค์ความรู้ ได้แก่ องค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ มรดกภูมิปัญญา และการประกอบพิธีกรรม และ 2) สืบสานรูปแบบประเพณี คือ กิจกรรมหลักที่เกิดขึ้นและถือปฏิบัติในงานประเพณีลากพระเดือน ประกอบด้วย 3 ช่วงเวลา 8 กิจกรรมหลัก ได้แก่ 1) ช่วงเวลาเตรียมการก่อนประเพณีลากพระ มี 2 กิจกรรมหลัก คือ การเตรียมเรือพระ การเตรียมขนมต้ม 2) ช่วงเวลาการดำเนินกิจกรรมประเพณี มี 4 กิจกรรมหลัก คือ กิจกรรมตักบาตรสงฆ์พระลากกิจกรรมลากพระสู่พื้นที่บริเวณเขาพระ กิจกรรมสมโภชเรือพระบริเวณภูเขาพระ และกิจกรรมเฉลิมฉลองประเพณีลากพระบงเดือนห้า และ 3) ช่วงเวลาหลังประเพณีลากพระ มี 2 กิจกรรมหลัก คือ กิจกรรมลากพระบงเดือนห้ากลับสู่วัด และการอัญเชิญพระลากกลับสู่ห้องพระลาก สอดคล้องกับงานของ ญาณิศา บุญจิตร และสุชาติ มีสมบัติ กล่าวถึง แนวทางอนุรักษ์และสืบสานประเพณีแห่พระแข่งเรือยาวขึ้นโขนชิงธง อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ได้แก่ 1) การอนุรักษ์รูปแบบกิจกรรมสำคัญ ๆ คือ การทำบุญตักบาตรเทโวการทอดผ้าป่าตามบัน การแห่เรือพระบง และการแข่งเรือยาวขึ้นโขนชิงธง และ 2) การอนุรักษ์เนื้อหา คือ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานประเพณี การจัดงานประเพณี เป็นต้น (ญาณิศา บุญจิตร และสุชาติ มีสมบัติ, 2554)

องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการวิจัยเรื่อง การจัดการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ แสดงได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 “รูปแบบ 6 ส” การจัดการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า
อำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากภาพที่ 2 “รูปแบบ 6 ส” การจัดการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช อธิบายได้ ดังนี้

1. สังสมประวัติศาสตร์ ตำนาน เรื่องเล่า มรดกภูมิปัญญา และพิธีกรรม คือ การเก็บรวบรวมและถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ตำนาน เรื่องเล่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น และพิธีกรรมดั้งเดิมประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. สืบสานรูปแบบประเพณี คือ รักษารูปแบบพิธีการ และขั้นตอนกิจกรรมประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปูน ให้คงอยู่ตามแบบแผนดั้งเดิม

3. สนับสนุนเครือข่าย คือ สนับสนุนเครือข่ายเดิมให้มีความเข้มแข็งและสร้างเครือข่ายใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อให้เกิดความยั่งยืนมากขึ้น

4. ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การนำคุณค่าของประเพณีลากพระเดือนห้ามาเป็นจุดขายของการท่องเที่ยว เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน และสร้างรายได้ที่ยั่งยืน ควบคู่กับการถ่ายทอดมรดกวัฒนธรรมให้คนรุ่นใหม่

5. สื่อสารคุณค่าประเพณี คือ การถ่ายทอดคุณค่าและความสำคัญของประเพณีลากพระเดือนห้า ผ่านสื่อร่วมสมัย และกิจกรรมหลากหลายรูปแบบ และ 6) สร้างสรรค์สินค้าจากงานประเพณี คือ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับประเพณีลากพระเดือนห้า เพื่อปลูกจิตสำนึกและเผยแพร่คุณค่าของประเพณี

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้สรุปได้ว่า 1) ประเพณีลากพระเดือนห้าในอำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช จัดขึ้นวันแรม 1 ค่ำ เดือน 5 โดยมีการเชื่อมโยงกับพื้นที่ภูเขาพระทั้งด้านประวัติศาสตร์ ความเชื่อ และอัตลักษณ์ท้องถิ่น ประเพณีลากพระเดือนห้ามีการดำเนินกิจกรรม ดังนี้ กิจกรรมการเตรียมเรือพระ กิจกรรมการเตรียมขนมต้ม กิจกรรมตักบาตรสงฆ์พระลาก กิจกรรมลากพระสู่พื้นที่บริเวณเขาพระ กิจกรรมสมโภชเรือพระบริเวณภูเขาพระ กิจกรรมเฉลิมฉลองประเพณีลากพระบวักเดือนห้า กิจกรรมลากพระบวักเดือนห้ากลับสู่วัด และการอัญเชิญพระลากกลับสู่ห้องพระลากโดยทุกกิจกรรมแสดงออกถึงความร่วมมือร่วมใจกันของคนในชุมชนเป็นหลัก เกิดการรวมกลุ่มปฏิสัมพันธ์ความรัก ความสามัคคี ความเอื้อเฟื้อกัน เพื่อให้วัดในชุมชนของตนได้เข้าร่วมประเพณีด้วยเรือพระที่สวยงามโดดเด่นเป็นประจำทุกปี ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญของเรือพระในประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราชประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้ 1) โครงเรือพระ 2) หัวเรือพระ 3) ในเรือพระ 4) ท้ายเรือพระ และ 5) ข้างเรือพระ ในปัจจุบันประเพณีลากพระเดือนห้าในอำเภอฟิปูนสะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในหลายมิติ เช่น ด้านประวัติศาสตร์ความเชื่อ ด้านมรดกภูมิปัญญา ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยว และด้านงบประมาณ ส่งผลให้เผชิญความเสี่ยงที่จะเลือนหายหากไม่มีการส่งเสริมสนับสนุน และการมีส่วนร่วมจากชุมชนท้องถิ่นอย่างจริงจัง การจัดการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) แนวทางการจัดการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราชมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐสังกัดกระทรวงการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และกระทรวงวัฒนธรรม วัด โรงเรียน และประชาชน โดยใช้ “รูปแบบ 6 ส” ในการจัดการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า คือ 1) ส่งเสริมประวัติศาสตร์ ตำนาน เรื่องเล่ามรดกภูมิปัญญา และพิธีกรรม 2) สืบสานรูปแบบประเพณี 3) สนับสนุนเครือข่าย 4) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 5) สื่อสารคุณค่าประเพณี และ 6) สร้างสรรค์สินค้าจากงานประเพณี จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรมีการศึกษาศักยภาพความพร้อมของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวเป็นส่วนสำคัญในการวางแผนการจัดการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 2) จากแนวทางการจัดการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอฟิปูน

จังหวัดนครศรีธรรมราช “รูปแบบ 6 ส”ควรมีการนำผลการวิจัยไปขยายผลให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีลากพระ เดือนห้า อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราชรวมถึงผู้ที่ต้องการนำไปใช้ประโยชน์ต่อการดำเนินการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีพื้นถิ่นในพื้นที่อื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- ชินวัฒน์ เป็ยจันทร์ตา. (2556). การจัดการอนุรักษ์ฟื้นฟูประเพณีงานบุญสลากย้อมของชุมชนตำบลประดู่ป่า อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน อย่างมีส่วนร่วมของภาคประชาชน. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการศิลปะและวัฒนธรรม. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ญาณิศา บุญจิตร และสุชาติ มีสมบัติ. (2554). การอนุรักษ์และสืบสานประเพณีแห่พระแข่งเรือยาวขึ้นโขงชิงธง อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมวัฒนธรรมกระทรวงวัฒนธรรม.
- ธนชาติ เพชรภรณ์. (25 พ.ค. 2566). ตำนาน เรื่องเล่า ประเพณีลากพระเดือนห้าอำเภอพิปูน. (ขวัญตา หนูปล้อง, ผู้สัมภาษณ์)
- ปรีชาชนท์ สรรพจิตต์. (10 มิ.ย. 2566). องค์ประกอบเรือพระ. (ขวัญตา หนูปล้อง, ผู้สัมภาษณ์)
- พระครูปริยัติธำรงคุณ (ดร.) และคณะ. (2567). การส่งเสริมวัฒนธรรมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระบนฐานข้อมูลดิจิทัลออนไลน์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี.
- ภาว วโรจน์. (7 ก.ค. 2566). เครือข่ายความร่วมมือระเพณีลากพระเดือนห้า อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช. (ขวัญตา หนูปล้อง, ผู้สัมภาษณ์)
- สมคิด ทับทิม. (30 พ.ค. 2566). หน้าเรือพระ สัญลักษณ์และความหมาย. (ขวัญตา หนูปล้อง, ผู้สัมภาษณ์)
- สมบัติ นามบุรี และจิตติวุฒิ หมั่นมี. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดชัยภูมิ. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมการท้องถิ่น, 7(6), 125-136.
- สืบพงศ์ ธรรมชาติ. (2558). พุทธจริยธรรมที่ปรากฏในประเพณีลากพระเดือนห้าเมืองอลอง นครศรีธรรมราช. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 2(1), 8-15.
- อ่อนตา ยวนเกิด. (2557). พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงการทำเรือพระบกในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากร วัฒนธรรม. มหาวิทยาลัยศิลปากร.